

At the beginning of his career, he turned to exquisite grayish-brown colors, working out in detail each shade in the volume of the face. Then, after Munich, the artist's palette begins to free itself from the rigidity of the Hungarian school and he more boldly places bright accents on a dim background, the writing becomes freer, he begins to generalize forms. After Paris, these trends become more useful. The artist uses the method of structural painting by P. Cezanne, raises the decorativeness of the paintings with planes of open colors, tends even more to generalization and stylization. The size of the strokes and the speed of writing change significantly. Upon returning to Transcarpathia, all these features acquire constancy and consistency – before us is a mature master with individual handwriting in the prime of his artistic abilities. From 1945, the artist was forced to hide these modernist means of expression, because there was no need for it on local soil. The political situation in the region forced the artist to extinguish his own achievements and stop development, adjusting his work to the current painting methods.

Novelty. This article examines the entire professional path of the artist through the prism of his portraits and determines the influences of his artistic manner.

The particular significance. identifying the features of Erdely's work will deepen the understanding of his work.

Key words: Adalbert Erdelyi, Transcarpathian school, painting, portrait.

Надійшла до редакції 25.10.2020 р.

УДК 792.01

ЖАНР РЕВЮ В МИСТЕЦТВІ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ: ВИТОКИ, КАНОН, ІМЕНА, ТЕМАТИКА

Кукуруза Надія Вікторівна – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри сценічного мистецтва і хореографії Навчально-наукового інституту мистецтв, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника», м. Івано-Франківськ
<http://orcid.org/0000-0002-3930-9422>
[DOI.org/10.35619/ucpmk.v34i34.340](https://doi.org/10.35619/ucpmk.v34i34.340)
kukuruza.nv@gmail.com

Синтезований жанр ревію в сценічній діяльності професійних митців української діаспори відіграв роль об'єднавчого чинника для співпраці музикантів, художників, театральних митців, літераторів. Найперше він згуртував громаду, залучаючи до творчого процесу американську молодь українського походження. В контексті дослідження слід виділити постать режисера В. Шашаровського, який мав значний досвід у створенні вистав-ревію під час Другої Світової війни в театрі малих форм «Веселий Львів», зумів із колишніми акторами театру адаптувати частину репертуару на американському континенті, постійно оновлюючи тематику у відповідності до вимог часу, як того вимагають канони жанру.

Ключові слова: канон, жанр, синтезованість, естрадне видовище-огляд, конференс, тематика, актуальність.

Постановка проблеми. Актуальність тематики жанру ревію зумовлена його досить активним функціонуванням у середовищі української діаспори 50–70 рр. ХХ ст. В естрадних видовищах-оглядах, утілених українськими театральними митцями, наявні відповідні канони жанру: конференс, що поєднує різножанрові мистецькі номери (спів, хореографія, скетчі, естрадні монологи), об'єднавчим чинником яких є сценарна канва, підпорядкована єдиній актуальній темі. Втім, обставини побутування професійних митців діаспори не лише вплинули на трансформування жанрового канону вистав, що більше, головне поняття «ревію» для українців діаспори – це узагальнена назва культурно-мистецьких заходів розважально-відпочинкового спрямування.

Важливо відзначити, що жанрова синтезованість ревію сприяла творчій співпраці музикантів, художників, театральних митців, літераторів діаспори, які спільно з американською молоддю українського походження здійснювали постановки вистав-ревію, таким чином залучаючи юне покоління до пізнання світових й українських культурно-мистецьких традицій в царині мистецтва естради.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед останніх значних наукових досліджень мистецтва української діаспори мають особливу вагу монографії вітчизняних науковців В. Дугчак [6] і Г. Карась [9], у яких проаналізовано творчу діяльність окремих митців зарубіжжя в площині музичного мистецтва, а також відзначено їхню співпрацю з професійними театральними митцями в процесі втілення різножанрових театральних постановок і культурно-мистецьких імпрез. Вагомий внесок у дослідження життєтворчості театральних митців діаспори також здійснив В. Гайдабура [3, 4]. Чималий фактичний матеріал опрацьований авторкою статті, а також висвітлений і проаналізований в дисертаційній роботі та окремих наукових дослідженнях [11–15].

Серед останніх досліджень і публікацій щодо поняття «ревю» слід виокремити наукові праці К. Станіславської, яка відносить жанр ревю до мистецьких форм сучасної видовищної культури, стверджуючи, що це «...ланцюг окремих, самостійних, різножанрових мистецьких номерів, не пов'язаних між собою змістовно, але об'єднаних певною ідеєю, темою та умовним сюжетом... Форми ревю на естраді – тематично вибудовані гумористичні та концертні програми» [21; 92]. І. Чужинова, досліджуючи контекст появи і функції новітньої української інтермедії в 20-х рр. ХХ ст., стверджує, що «зрештою саме інтермедія опосередковано сприяє народженню нового для національного театру жанру ревю – специфічного театрального видовища, побудованого за номерним принципом, де кожний із епізодів мав іншу жанрову природу (естрадно, циркову, драматичну, хореографічну, музичну і т.д.)» [24; 158].

Мета статті: виявити витoki жанру ревю в контексті тягlosti культурних традицій з часу постановок ревю українськими митцями в 20-40-х рр. ХХ ст. на теренах України. Серед завдань: означити тематику жанру в постановках митців діаспори, охарактеризувати дефініцію головного поняття «ревю».

Виклад основного матеріалу дослідження. В контексті дослідження, насамперед, слід звернутися до вистав-ревю, постановки яких здійснені в західній Європі Театром-Студією Й. Гірняка і О. Добровольської у співпраці з українським драматургом І. Чолганом (псевдонім – І. Алексевич) до їхнього переїзду на американський континент, адже тут простежуємо намагання відродити жанр у традиціях вистав-ревю «Березоля» «Алло на хвилі 477» і «Чотири Чемберлени». Крім того, керівники, зокрема в постановці вистави «Замотеличене теля» за І. Чолганом, ставили за мету вдосконалення акторської майстерності студійців: «Ця вистава дуже зручна для вишколу актора в сценічному ремеслі... вона була останнім кільцем і для вишколення актора у всіх театральних жанрах нашого театру» [19; 93].

Хоча І. Чолган визначає жанр п'єси «Замотеличене теля» як «замаскований літературно-театральний кабаре», театрознавець В. Ревуцький визначає сценічне втілення як «типову виставу-ревю» [19; 92]: ведучі в ролях (Й. Гірняк, О. Добровольська) з застосуванням текстової імпровізації (з часом текстове наповнення змінювали на актуальніше), хореографічних номерів, сценок з використанням гротескових засобів гри, пародій на окремі твори українських авторів, шаржів, музичних куплетів, хорових номерів.

Так само сценічні ознаки жанру ревю (Гірняк-актор як інтерпретатор і об'єднувач окремих сцен) мала вистава «Блакитна авантюра» І. Чолгана (визначена за жанром як «фільм-водевіль»), де сатирично зображали «сучасну українську дійсність» крізь призму висвітлення «прастарих рис українського національного типу в його негативних проявах» [19; 94].

Отже, постановками вистав-ревю керівники Театру-Студії Й. Гірняк і О. Добровольська продовжили традиції постановок «Березоля» і, як стверджує І. Чужинова, «співпраця у еміграції драматурга І. Чолгана та провідного актора «Березоля» Й. Гірняка... продовжує експлуатувати театральні форми і методи, засвоєні українським театром у 1920-х роках», хоча «над низкою злободенних ревю» вони працюють «у свій спосіб» [24; 164], одночасно готуючи студійців до роботи у виставах найрізноманітніших жанрових спрямувань.

Практику постановок ревю на театральній сцені на американському континенті Й. Гірняк не продовжив, як згодом припинив свою діяльність очолюваний ним і Український театр в Америці, і Театр Слова. Втім, актори театру час від часу продовжують виступати на концертній естраді, співпрацюючи з письменником, автором фейлетонів і гуморесок І. Керницьким.

Якщо одна з афіш в часописі «Свобода» подає оголошення про виставу-ревю «Гула й Репета їдуть до Америки», що відбулася під час «Свято-Йванської прогульки кораблем» за участі хору «Думка», вокальних ансамблів і солоспівів [5; 3], то наступний допис детально розповідає про цю об'єднанчу культурно-мистецьку імпрезу, в якій взяли участь 1200 українців з Нью-Йорка (прогулянка кораблем, влаштована по річці Гудзоні за участі хору «Думка» (керівник – Л. Крушельницький), музикантів, акторів). Учасники театру Й. Гірняка тут виступили з «Корабельною ревією». Окремо відзначено акторське виконання сценки «Гула й Репета їдуть до Америки», яка була «справжньою культурною розвагою, легкою сатирою на життя в таборах, чи... загальні недомагання» [23; 4]. Її зіграли Й. Гірняк, М. Герус, Л. Погребінська, В. Змій, вокальні номери виконали актриса Л. Крушельницька і М. Бучовський. Конферанс, ігрове спілкування здійснила акторка Театру-Студії Т. Позняківна.

Якщо найперші постановки вистав-ревю Й. Гірняк сценічно вирішував у традиціях «Березоля», то режисер і актор В. Шашаровський, як засновник театру-ревю «Веселий Львів» періоду Другої Світової війни і майстер програм естрадно-розважального жанру, наслідував традиції саме цього театру.

У курортній місцевості Вайлвуда Шашаровський і очолюваний ним «Театр у п'ятницю» втілював програми «Все по старому», «І с'як і так», «Маски на піску», таким чином пристосував колектив до творчої діяльності влітку [4; 70]. Як режисер-педагог В. Шашаровський заснував Театральну Студію, де навчав акторству старших дітей і юнацтво, таким чином прищеплюючи їм любов до рідного слова засобами театрального мистецтва.

Щодо постановок вистав легкого жанру за участі студійців, слід згадати виставу-ревю «Крутимо карузелью знову». Молодь виконала пісенні й хореографічні номери, поєднуючи їх зі сценками і скетчами. В програмі також брала участь дружина режисера Ю. Шашаровська, яка виконала куплети й окремі пісні.

Щодо актуальності текстів цієї постановки, слід розглянути відгук безпосереднього глядача, який вважав, що вони актуальні не так для юного, як для старшого покоління, адже «саме тексти для ревії – це найважливіша справа» в сенсі сучасного сатиричного спрямування, що більше – очима молоді. Серед авторів дописувач відзначає молодого автора сценки «Округлі квадрати» Т. Старуха, сподіваючись, що надалі тексти «будуть говорити від молоді і про молодь» [22; 3].

Вочевидь, В. Шашаровський, ставлячи за мету навчити молодь існувати в легкому жанрі, все ж використав для постановки тексти, ґрунтовані на ностальгійних спогадах про минуле, тим самим тематично близьких для старшого покоління.

Не оминімо також постать одного з учасників цієї програми – Р. Шведа, архітектора за фахом, який залишився в театральній історії діаспори, як автор і виконавець сценок і пісеньок легкого жанру, як конферансьє на фестивалях і вечорах-ревю [17; 782].

Повертаючись до висвітлення постановок ревю в середовищі громади української діаспори за архівами часопису «Свобода», слід зазначити, що зазвичай заходи, які називають «ревю», не відповідають канонам жанру. Часто це концерти і вечори розважально-відпочинкового спрямування. Як приклад – творча діяльність української акторки О. Бенцаль-Карп'як, що опікувалася юним поколінням зі Спілки Української Молоді і якийсь час очолювала драматичний гурток. Серед її постановок – українське ревю «Було колись» з окремою сценою українського весілля в минулому. Участь у «ревії» також брав оркестр, хор, окремі солісти [16; 3].

У контексті дослідження слід приділити значну увагу «Союзівці», виховно-відпочинковій оселі Українського Народного Союзу, розташованій у м. Кергонксоні штату Нью-Йорк, де, окрім просвітницької, спортивної роботи серед молоді також надавали вагу культурно-розважальному аспектові.

У дописі 1967 р. «Союзівка сміється» мова йде про «доволі успішну» спробу створення «театру-ревії».

Значно, що в час літнього сезону до відпочинкового табору приїжджали відомі митці-театрали, письменники, художники, музиканти. То ж до прем'єрних вистав найбільше долучився відомий карикатурист, гуморист, письменник-сатирик Е. Козак-Еко. За основу програми «Вечір гумору, сатири, пісні і танку» («Полуцебер»), «було взято тексти Козака і Бабая» (псевдонім Б. Нижанківського). До текстів підготували спеціальні хореографічні номери групи Р. Петрини, музичне оформлення здійснив обох вистав бандурист Р. Левицький, сценічне оформлення – Е. Козак. Традиційно вів захід конферансьє В. Гентиш. У програмі також були сценки-скетчі.

Автор допису (ймовірно, сам учасник ревю) детально розповідає і про наступну постановку «Союзівка сміється» до Свята Праці: тексти – Еко, Ікер (письменник-гуморист Іван Керницький), В. Гентиш. Останній вміло вів конферанс – пов'язав дотепами і музичними вставками всю програму.

У виставі-ревю окремо виступили письменник-гуморист М. Понеділок («Гоноровий синець»), І. Керницький на тематику «коротких спідничок». Великий успіх мав Е. Козак зі своїм карикатурним героєм Грицем Зозулею і гуморескою «Нумери» на тему політичних емігрантів. Актриса, культурно-громадська діячка І. Залевська (Мельбурн, Австралія), що також вела ритмо-пластичну студію, репрезентувала оригінальні хореографічні сценки спортивної тематики – гри в теніс і плавання (Союзівка організувала такі турніри). Також був номер із коломинок [10; 3-4].

Щодо особливостей конферансу В. Гентиша, додамо, що за фахом він піаніст і при веденні мистецьких розважальних заходів сценічне слово вміло поєднував з грою на інструменті: виконував музичні куплети, гумористичні монологи і музичні загадки, музичні репризи між номерами [1; 1], він також був незмінним учасником культурно-мистецьких імпрез «Союзівки» кілька десятиріч.

«Союзівка» також стала тим місцем, де частково відродили концертну діяльність колишні актори театру-ревю «Веселий Львів» (1958 р.). Це був невеликий мобільний колектив, головними учасниками якого стали І. Лаврівська, Ю. Лаврівський, М. Лисяк, Л. Шашаровська-Чепіль, також до виступу колективу час від часу долучалися відомі театральні діячі Я. Пілот-Рудакевич, Б. Паздрій, В. Шашаровський. Літературним натхненником був прозаїк і драматург О. Лисяк, якого називали «батьком відродженого, американського «Веселого Львова», що «піддержує його життя й горіння все новими текстами скетчів і пісень» [18; 3].

Найчастіше в ролі конферансьє виступала незрівнянна в скетчах і шаржах І. Лаврівська, час від часу це міг бути парний конферанс, або ж послідовно всіх учасників. І. Лаврівська такою вбачала місію театру-ревю: «Головна його тема – український Львів. Сатира, гірка правда, подана у веселій формі.

Чудовий спомин, туга за рідним, чи зустріч давнього з сучасним, а часом вимріяна картина минулого, чи й майбутнього. Спомин для тих, що бачили і знають – та може краплинка львівської крові для тих, що Львова не бачили і поки що не знають» [8; 4]. Програми театру-ревю: «Львівські усмішки», «У Нью-Йорку на ярмарку», «Ще раз для Дивізії» (для ветеранів Дивізії СС «Галичина»), «Може останній вже раз...», «До трьох разів штука».

У виступах «Веселого Львова» були різножанрові концертні номери (легкі куплети, співомовки, веселі монологи, пародії), добре знані старшим поколінням українців діаспори, а також оновлений репертуар в яких виконавці порушували тему «американізованої діаспори». Письменник Р. Завадович, характеризуючи окремих виступ ансамблю в Чикаго, називає серед найпопулярніших номерів художнє слово від І. Лаврівської («Мисис Еміграція», «Миляні баньки» її авторства), «найударніший» номер Ю. Лаврівського «Гуцулка Ксеня в Америці» (текст Мек-Пура), монологи і конферанс Я. Пінота-Рудакевича «які раніше виконував львівською говіркою, вже не виконував в образі львівського «батяра» [7; 3].

Також Завадович описує гумористично-сатиричний аспект програми: «Присутні добре себе почували перед кривим дзеркалом сатири, хоч не один із них сміявся... сам зі себе. Доброю «підливою» до веселого настрою були згадки й натяки про відомі на шикагівським ґрунті постаті, що надавало програмі характеру актуальності й безпосередності» [7; 3]. З допису також дізнаємося про високу культуру гумору, «що відбулося... найвиразніше в улюбленій пісні всієї сьогочасної України «Рушничку» Малишка – Майбороди у виконанні Марії Лисяк» [7; 3].

Колектив «Веселого Львова» мав широку географію виступів: Клівленд, Філадельфія, Рочестер, Детройт, Торонто, Нью-Йорк, Лігайтон. Щодо сценічного оформлення програм ревю, то відомо, що в Нью-Йорку його здійснив письменник і маляр Євстахій Загачевський «відповідно до веселого вечора гумору й сатири... зображенням галицького лева, що сміється» [2; 1].

За наявності усталеного репертуару, учасники колективу щоразу оновлювали сценарій, адаптуючи сатиричне спрямування літературного матеріалу до нових, злободенних сучасних реалій. Аналіз їхніх концертних програм (найчастіше відсутність хореографії і окремих музичних номерів), а також мобільний склад учасників дають підставу ствердити про відхід від канонів ревю, обов'язковим складником якого є елемент видовища.

Висновок. Отже, якщо систематизувати постановки вистав-ревю періоду II пол. XX ст. професійними театральними митцями, то виділимо наступні аспекти:

– постановки Театру-Студії з метою професійного акторського зростання її учасників у співпраці з драматургом І. Чолганом (Й. Гірняк) в Західній Європі, Українського театру в Америці з письменником І. Керницьким – на американському континенті;

– вистави-ревю під орудою професійних митців за участі молодого покоління акторів-аматорів (В. Шашаровський, О. Бенцаль-Карп'як);

– вистави-ревю як підсумок перебування американської молоді українського походження в літніх таборах із залученням професійних музикантів, театральних митців, літераторів, художників (Е. Козак-Еко, І. Керницький, Б. Нижанківський, М. Понеділок, бандурист Р. Левицький та ін.).

– творча діяльність почасти відновленої концертної діяльності «Веселого Львова», ревю-виступи яких можемо вважати розважальними концертними гумористично-сатиричними програми, де головний складник – художнє слово, сатира і вокал, оскільки тут відсутній елемент видовища як обов'язковий компонент канону ревю. Також відзначмо наявність швидкого переформатування виступів колективу як в ділянці сценаріїв, так і виконавців (залежно від місця виступу й фізичних можливостей самих акторів), постійну зміну виконавців музичного супроводу. Це – відомі в діаспорі піаністки З. Маркович, Л. Бульба, М. Цісик, композитор, музикознавець і диригент І. Соневіцький, композитор, піаніст, диригент В. Шуть. У програмах також звучали музичні композиції В. Безкоровайного.

– серед української громади найпопулярніші конферансьє окремих культурно-мистецьких заходів – В. Гентіш і Р. Швед.

Дефініцію головного поняття «ревю» в середовищі української діаспори розуміємо як узагальнену назву культурно-мистецьких заходів розважально-відпочинкового спрямування.

Перспективи дальших наукових розвідок убачаємо в систематизації жанрів і форм культурно-мистецьких імпрез кінця XX–XXI ст., що їх організовували професійні театральні митці української діаспори.

Список використаної літератури

1. *Андрій Добрянський і Володимир Гентіш були атракцією культурно-розважової імпрези минулої суботи.* Свобода. 1978. 20 лип. Ч. 162. С. 1.
2. *«Веселий Львів» виступив у Нью Йорку.* Свобода. 1964. 12 трав. Ч. 89. С. 1.
3. *Гайдабура В.* Летючий корабель Лідії Крушельницької. Студія Мистецького Слова в Нью-Йорку. Київ: Факт, 2006. 280 с.

4. **Гайдабура В.** Театр, розвіяний по світу. Феномен сцени повоєнної української діаспори. Німеччина, Австрія, Франція, США, Канада, Австралія. Київ : Києво-Могилянська акад., 2013. 404 с.
5. **«Гула й Репета йдуть до Америки».** *Свобода*. 1951. 16 черв. Ч. 39. С. 3.
6. **Дутчак В. Г.** Бандурне мистецтво українського зарубіжжя ХХ – початку ХХІ століття: монографія; Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, Івано-Франків. обл. орг. Нац. спілки кобзарів України. Івано-Франківськ: Фоліант, 2013. 488 с.
7. **З-ч Р.** «Веселий Львів» у Шикаго. *Свобода*. 1960. 1 груд. Ч. 230. С. 3.
8. **І. Лаврівська «Веселий Львів» від Львова до Нью Йорку.** *Свобода*. 1964. 8 трав. Ч. 87. С. 4.
9. **Карась Г. В.** Музична культура української діаспори в сучасному світопросторі ХХ ст. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2012. 1164 с.
10. **К. Союзівка сміється (спроба створення театру-ревії).** *Свобода*. 1967. 28 груд. Ч. 237 С. 3–4.
11. **Кукуруза Н. В.** Втілення літературної композиції в українському сценічному мистецтві: жанрова й формотворча специфіка, історична динаміка : автореф. дис. ... канд. миств.: 17.00.02; НАН України, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. Київ, 2016. 20 с.
12. **Кукуруза Н. В.** Жанр і форми літературної композиції у творчості діячів мистецтв української діаспори. Мистецтвознавчі записки: зб. наук. пр. Київ : Міленіум, 2014. Вип. 25. С. 208–214.
13. **Кукуруза Н. В.** Творчість Лесі Українки в театральному мистецтві діаспори. *Леся Українка в діаспорному літературознавстві. Німецько-українські зв'язки*. Зб. наук. пр. за матеріалами Міжнар. наук. конф. у Мюнхені (3.04.2019–7.04.2019) / укл. і заг. ред.: Д. Блохин, М. Моклиця, Т. Осадца. Мюнхен – Тернопіль, 2019. С. 138–147.
14. **Кукуруза Н. В.** Франкіана у мистецтві художнього слова української діаспори II пол. ХХ–ХХІ сторіччя. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. наук. зб. Рівне : РДГУ, 2019. Вип. 32. С. 19–25.
15. **Кукуруза Н. В.** Національно-патріотична тематика в сценічному мистецтві української діаспори другої половини ХХ ст. Актуальні питання гуманіт. наук: міжвуз. зб. наук. пр. молодих учених Дрогобиць. держ. пед. ун-ту ім. І. Франка / [ред.-упоряд. М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич : Вид. дім «Гельветика», 2020. Вип. 28. Т. 5. С. 153–159.
16. **Молодь показала ревію «Було колись».** *Свобода*. 1967. 16 лист. Ч. 211. С. 3.
17. **Наш театр.** Книга діячів українського театального мистецтва. 1915–1991 / [за ред. Г. Лужницького]. Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто: ОМУС, 1992. Т. II. С. 782. [796 с.].
18. **ОКО «Веселий Львів» у формі.** *Свобода*. 1960. 22 верес. Ч. 182. С. 3.
19. **Ревуцький В.** Нескорені березильці Йосип Гірняк і Олімпія Добровольська. Нью-Йорк : ОУП «Слово», 1985. 201 с.
20. **Станіславська К. І.** Мистецько-видовищні форми сучасної культури : монографія. Київ: НАККККіМ, 2016. 352 с.
21. **Станіславська К. І.** Сучасні видовищні жанри сценічно-екранного побутування. Наук. вісник Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого. 2017. Вип. 21. С. 90–93.
22. **Т. Ревія молодих сил у Філадельфії.** *Свобода*. 1960. 2 січ. Ч. 1. С. 3.
23. **Хор «Думка» з українською піснею по Гудзоні.** *Свобода*. 1951. 5 верв. Ч. 206. С. 4.
24. **Чужинова І.** Новітня інтермедія в українському театрі 1920-х років: метаморфози жанру. *Вісник Львів. ун-ту*. Серія мист-во. 2015. Вип. 16. Ч. 1. С. 158–167.

References

1. **Andrii Dobrianskyi i Volodymyr Hentish buly atraktsiieiu kulturnorozvahovoi imprezy mynuloï suboty.** *Svoboda*. 1978. 20 lyp. Ch. 162. S. 1.
2. **«Veselyi Lviv» vystupuv v Niu-Yorku.** *Svoboda*. 1964. 12 trav. Ch. 89. S. 1.
3. **Haidabura V.** Letiuchy korabel Lidii Krushelnytskoi. *Studia Mystetskoho Slova v Niu-Yorku*. K. : Fakt, 2006. 280 s.
4. **Haidabura V.** Teatr, rozviianyi po svitu. Fenomen stseny povoiennoi ukrainskoi diaspori. Nimechchyna, Avstriia, Frantsiia, SSHA, Kanada, Avstraliia. Kyiv : Kyievo-Mohylianska akademiia, 2013. 404 s.
5. **«Hula I Repeta yidut do Ameryky».** *Svoboda*. 1951. 16 cherv. Ch. 39. S. 3.
6. **Dutchak V. H.** Bandurne mystetstvo ukrainskoho zarubizhzhia XX – pochatku XXI stolittia: monohrafiia; Prykarpat. nats. un-t im. Vasylia Stefanyka, Ivano-Frankiv. obl. orh. Nats. spilky kobzariv Ukrainy. Ivano-Frankivsk : Foliand, 2013. 488 s.
7. **Z-ch R.** «Veselyi Lviv» u Shykago. *Svoboda*. 1960. 1 hrud. Ch. 230. S. 3.
8. **I. Lavrivska «Veselyi Lviv» vid Lvova do Niu-Yorku.** *Svoboda*. 1964. 8 trav. Ch. 87. S. 4.
9. **Karas H. V.** Muzychna kultura ukrainskoi diaspori. Ivano-Frankivsk : Tipovit, 2012. 1164 s.
10. **K. Soiuzivka smiëtsia (sproba stvorennia teatru-revii).** *Svoboda*. 1967. 28 hrud. Ch. 237 S. 3–4.
11. **Kukuruza N. V.** Vtilennia literaturnoi kompozytsii v ukrainskomu stsenichnomu mystetstvi: zhanrova i formotvorcha spetsyfika, istorychna dynamika : avtoref. dys. ... kand. mystetstvoznnavstva : 17.00.02; NAN Ukrainy, Int. mystetstvoznnavstva, folklorystyky ta etnolohii im. M. T. Rylskoho. Kyiv, 2016. 20 s.
12. **Kukuruza N. V.** Zhanr i formy literaturnoi kompozytsii u tvorchosti diiachiv mystetstv ukrainskoi diaspori. *Mystetstvoznnavchi zapysky: zb. naukovykh prats*. Kyiv : Milenium, 2014. Vyp. 25. S. 208–214.
13. **Kukuruza N. V.** Tvorchist Lesi Ukrainky v teatralnomu mystetstvi diaspori. *Lesia Ukrainka v diaspornomu literaturoznnavstvi. Nimetsko-ukrainski zviazky. Zbirnyk naukovykh prats za materialamy Mizhnarodnoi naukovoi konferentsii v Miunkheni (3.04.2019–7.04. 2019) / uкл. i zah. red.: D. Blokhyn, M. Moklytsia, T. Osadtsa. Miunkhen – Ternopil, 2019. S. 138–147.*

14. **Kukuruza N. V.** Frankiana u mystetstvi khudozhnoho slova ukrainskoi diaspori 2 pol. XX–XXI storichchia. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliachy rozvytku. Naukovi zbirnyk*. Rivne: RDHU, 2019. Vyp. 32. S. 19–25.
15. **Kukuruza N. V.** Natsionalno-patriotychna tematyka v stsenichnomu mystetstvi ukrainskoi diaspori druhoi polovyny XX st. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskiyi zbirnyk naukovykh prac molodykh vchenykh Drohobyt'skoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka* / [redaktory-uporiadnyky M. Pantiuk, A. Dushnyi, I. Zymomria]. Drohobych : Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2020. Vyp. 28. Tom 5. S.153–159.
16. **Molod pokazala reviu «Bulo kolys»**. *Svoboda*. 1967. 16 lyst. Ch. 211. S. 3.
17. **Nash teatr**. Knyha diachiv ukrainskoho teatralnoho mystetstva. 1915-1991 / [za red. Hruhora Luzhnytskoho]. Niu-York-Paryzh-Sidnei-Toronto : OMUS, 1992. T. II. 796 s. S. 782.
18. **OKO «Veselyi Lviv» u formi**. *Svoboda*. 1960. 22 veres. Ch. 182. S. 3.
19. **Revutskiyi V.** Neskoreni bereziltsi Yosyp Hirniak I Olimpiia Dobrovolska. Niu-York : Obiednannia ukrainskykh pysmennykiv «Slovo», 1985. 201 s.
20. **Stanislavska K. I.** Mystetsko-vydovyshchni formy suchasnoi kultury : monohrafiia. Kyiv: NAKKKKiM, 2016. 352 s.
21. **Stanislavska K. I.** Suchasni vydovyshchni zhanry stsenichno-ekrannoho pobutuvannia. Naukovi visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu teatru, kino I telebachennia imeni I.K. Karpenka-Karoho. 2017. Vyp. 21. S. 90-93.
22. **T. Reviia molodych syl u Fyladelfii**. *Svoboda*. 1960. 2 sich. Ch. 1. S. 3.
23. **Khor «Dumka» z ukrainskoiu pisnei u Hudzoni**. *Svoboda*. 1951. 5 ver. Ch. 206. S. 4.
24. **Chuzhynova I.** Novitnia intermediia v ukrainskomu teatri 1920-kh rokiv : metamorfozy zhanru. Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia myst-vo. 2015. Vyp. 16. Ch. 1. S. 158–167.

ЖАНР РЕВЮ В ИСКУССТВЕ УКРАИНСКОЙ ДИАСПОРЫ: ИСТОКИ, КАНОН, ИМЕНА, ТЕМАТИКА

Кукуруза Надежда Викторовна – кандидат искусствоведения, доцент кафедры сценического искусства и хореографии Учебно-научного института искусств, ГБУЗ «Прикарпатский национальный университет им. В. Стефаника», г. Ивано-Франковск

Синтезированный жанр ревю в сценической деятельности профессиональных художников украинской диаспоры сыграл роль объединяющего фактора в сотрудничестве музыкантов, художников, театральных деятелей, литераторов. Прежде всего он сплачивал общину, привлекая к творческому процессу американскую молодежь украинского происхождения. В контексте исследования следует выделить режиссера В. Шашаровского, который имел большой опыт в создании спектаклей-ревю во время Второй Мировой войны в театре малых форм «Веселый Львов», сумел с бывшими актерами театра адаптировать часть репертуара на американском континенте, постоянно обновляя тематику в соответствии с требованием времени, как это предусматривают каноны жанра.

Ключевые слова: канон, жанр, синтезированность, эстрадное зрелище-обзор, конференс, тематика, актуальность.

GENRE OF REVUE IN THE ART OF THE UKRAINIAN DIASPORA: ORIGINS, CANON, NAMES, THEME

Kukuruza Nadiya – Ph.D in Arts, associate professor, the Department of Performing Arts and Choreography, Educational and Scientific Institute of Arts, State Higher Educational Institution «Vasyl Stefanyk Precarpathian National University» Ivano-Frankivsk, Ukraine

The synthesized genre of revue in the stage activity of professional artists of the Ukrainian diaspora played the role of a unifying factor for the cooperation of musicians, artists, theater artists, writers. Firstly, it united the community, involving the American youth of Ukrainian descent in the creative process. Based on the analysis, we can highlight the figure of the director V. Shasharovskiy, who had a considerable experience in creating revues from the time of the Second World War in the theatre of small forms «Merry Lviv». He, together with former theater actors, managed to adapt part of the repertoire on the American continent, constantly updating the theme in accordance with the requirements of the time and the canons of the genre.

Key words: canon, genre, synthesis, variety show-review, entertainment, theme, relevance.

UDC 792.01

GENRE OF REVUE IN THE ART OF THE UKRAINIAN DIASPORA: ORIGINS, CANON, NAMES, THEME

Kukuruza Nadiya – Ph.D in Arts, associate professor, the Department of Performing Arts and Choreography, Educational and Scientific Institute of Arts, State Higher Educational Institution «Vasyl Stefanyk Precarpathian National University» Ivano-Frankivsk, Ukraine

The aim. The genre of revue should be singled out among the variety of genres and forms of performing arts represented by professional theatrical artists of the diaspora on the American continent in the 2 nd half of the 20 th century.

We can trace the conformity of stage productions to its canons in variety show-reviews embodied on the American continent in the period of 50–70 th years of the 20th century: entertainment and the presence of various artistic performances (singing, choreography, sketches, variety show monologues). The unifying factor is the scenario, subordinated to a single relevant theme.

Research results. The synthesized genre of revue in the stage activity of professional artists of the Ukrainian diaspora played the role of a unifying factor for the cooperation of musicians, artists, theater artists, writers (E. Kozak-Eko, I. Kernytskyi, B. Nyzhankivskyi, M. Ponedilok, R. Levytskyi and etc.). They, together with the American youth of Ukrainian origin, started the traditional annual performances of revues at the Ukrainian cultural center «Soiuzivka».

The director V. Shasharovsky and his actors (I. Lavrivska, Yu. Lavrivskyi, M. Lysiak, L. Shasharovska-Chepil), having considerable experience in creating performances of this genre during the Second World War, continued to deliver separate shows from the repertoire of the theater of small forms «Merry Lviv» in productions restored on the American continent. They performed before the largest communities of the Ukrainian diaspora in the United States and Canada. V. Shasharovsky was also bringing in young people from the Theater Studio headed by him in staging and scripting. Y. Hirniak also performed separate productions of revue on the stage with the actors of the Ukrainian Theater in America.

Conclusions. It should be mentioned that the definition of the defined term “revue”, that often means cultural and artistic events in diaspora magazines, does not always correspond to the canons of the genre. Thus, numerous children's concerts, various genres of performances with a combination of music and choreography, large-scale entertainment, cultural and artistic events are also called «revue».

Key words: canon, genre, synthesis, variety show-review, entertainment, theme, relevance.

Надійшла до редакції 3.10.2020 р.

УДК 741(477):[7:069(744.63-25)]

РИСУНОК У КОЛЕКЦІЇ ДНІПРОВСЬКОГО ХУДОЖНЬОГО МУЗЕЮ

Майстренко-Вакуленко Юлія В'ячеславівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри сценографії та екранних мистецтв, Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, м. Київ
<http://orcid.org/0000-0002-9796-7781>
[DOI.org/10.35619/ucpmk.v34i34.341](https://doi.org/10.35619/ucpmk.v34i34.341)
[ymaystrenko-v@ukr.net](mailto:yamaystrenko-v@ukr.net)

На основі вивчення фондів графіки Дніпровського художнього музею проведено комплексний аналіз рисунку художників Дніпропетровщини. Визначено, що рисунок складав вагому частину у творчості художників краю та розвивався у руслі загального художньо-стилістичного розвитку українського образотворчого мистецтва другої пол. XIX – поч. XXI ст. Дослідження сконцентровано на виявленні образно-стилістичних особливостей, жанрової структури, розмаїття використання рисункових матеріалів та технік шляхом аналізу окремих аркушів та циклів у спадщині художників П. Окулова, М. Сапожнікова, М. Струннікова, Б. Смирнова, М. Погрібняка, В. Дев'ятніна, М. Кокіна, П. Магра, М. Родзіна, В. Ерліха, М. Козуліна, С. Дубцової, В. Данилова, В. Самохвалова.

Ключові слова: український рисунок, художники Дніпропетровщини, Дніпровський художній музей.

Постановка проблеми. Рисунок є особливим видом мистецтва, оскільки може втілювати закінчену художню ідею мінімальними технічними засобами, а також виступати вагомою складовою процесу створення кінцевого мистецького продукту: живописного полотна, естампу, книжкової ілюстрації, скульптури, архітектурного проекту тощо. В різні стильові періоди, у різних мистецьких школах, творчості різних митців звернення до рисунку коливається від цілковитого захоплення (і тоді говоримо про художників-рисувальників) – до повного ігнорування, коли у спадщині митця не залишається жодного начерку. Відповідним чином і поціновувачі мистецтва приватні колекціонери та впорядники музейних колекцій по-різному ставляться до необхідності збирати та зберігати рисунок.

Формування колекції Дніпровського художнього музею (ДХМ) проходило різними етапами і на сьогодні містить вагому колекцію рисунку українських та російських художників XIX – початку XXI ст.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Загальних праць, автори яких би досліджували творчість митців Дніпропетровщини як самобутнього явища і рисунок, зокрема, немає. Стислі відомості про основні етапи творчих шляхів художників наведено у довідковому виданні «Художники Дніпропетровщини» (2004 р.) [12], а також у матеріалах сайтів Дніпровського художнього музею та Музею українського живопису, приватного сайту Р. Свередюка. Доробку окремих видатних митців краю присвячено низку праць, серед яких слід відмітити видання про творчість Миколи Родзіна Л. Тверської (2013 р.) [11] та Михайла Сапожнікова В. Кулічихіна (2018 р.) [4]; альбоми творів Михайла (Мойсея) Козуліна (2013 р.) [6] та книжкової графіки Миколи Погрібняка (2013 р.) [8]. Окремим персоналіям присвячено публікації О. Ламонової (2014 р.) [5], О. Світличної (2008 р.) [10]; традиції українського народного мистецтва у творчості професійних митців Дніпропетровщини досліджено у статті В. Старченка (2011 р.).

Мета статті: дослідити образно-стильові характеристики рисунку митців Дніпропетровщини, базуючись на вивченні колекції Дніпровського художнього музею.